

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

IV. ÚS 41/07-25

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 2. augusta 2007 v senáte zloženom z predsedu Jána Lubyho, zo sudkyne Marianny Mochnáčovej a sudcu Ladislava Orosza v konaní o sťažnosti M. F., G., zastúpeného advokátom JUDr. Ing. P. H., K., vo veci namietaného porušenia jeho základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a práva na prejednanie jeho záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd postupom Okresného súdu Košice I v konaní vedenom pod sp. zn. 15 C 289/94 (pôvodne vedenom pod sp. zn. 15 C 805/94), za účasti Okresného súdu Košice I takto

r o z h o d o l :

1. Základné právo M. F. na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a právo na prejednanie jeho záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd postupom Okresného súdu Košice I v konaní vedenom pod sp. zn. 15 C 289/94 (pôvodne vedenom pod sp. zn. 15 C 805/94) p o r u š e n é b o l o .

2. M. F. priznáva finančné zadost'učinenie v sume 80 000 Sk (slovom osemdesiat'tisíc slovenských korún), ktoré mu je Okresný súd Košice I povinný zaplatiť do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

3. Okresný súd Košice I je povinný uhradiť M. F. trovy právneho zastúpenia v sume 6 296 Sk (slovom šesťtisícdeväťdesiatšesť slovenských korún) na účet jeho právneho zástupcu JUDr. Ing. P. H., K., do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 27. februára 2007 doručená s'ťažnosť M. F., G. (ďalej len „s'ťažovateľ“), zastúpeného advokátom JUDr. Ing. P. H., K., v ktorej namieta porušenie svojho základného práva podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práva podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) postupom Okresného súdu Košice I (ďalej len „okresný súd“) vo veci vedenej pod sp. zn. 15 C 289/94 (predtým sp. zn. 15 C 805/94).

Z obsahu s'ťažnosti vyplýva, že s'ťažovateľ ako navrhovateľ v 3. rade podal v roku 1994 žalobu o odstránenie neoprávnenej stavby postavenej na neoprávnene vyvlastnenom pozemku s'ťažovateľa (alternatívne žalobu o zriadenie vecného bremena) proti odporkyni T. K. Vec bola okresným súdom vedená pod sp. zn. 15 C 805/94, pričom neskôr bola pre účely znaleckého dokazovania spojená do konania vedeného pod sp. zn. 15 C 289/94.

Napriek tomu, že od podania žaloby uplynulo už takmer trinásť rokov, vec nie je zatiaľ skončená. Z príloh predložených k s'ťažnosti vyplýva, že s'ťažovateľ podal 24. januára 2007 predsedovi okresného súdu s'ťažnosť na priet'ahy v konaní. Predseda okresného súdu v odpovedi č. Spr 2364/05 z 9. februára 2007 uviedol, že v danej veci

okresný súd zabezpečil vypracovanie znaleckého posudku a termín pojednávania je nariadený na 2. marec 2007.

Podľa názoru sťažovateľa došlo postupom okresného súdu v namietanom konaní k porušeniu jeho základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a tiež práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru, a preto navrhuje, aby vo veci jeho sťažnosti ústavný súd vydal nasledovný nález:

„1. Základné právo pána menom M. F. na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy SR a právo na prejednanie jeho záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd postupom Okresného súdu Košice I v konaní vedenom na OS Košice I teraz pod sp. zn.: 15 C 289/94 predtým pod sp. zn. 15 C 805/94 porušené bolo.

2. Okresnému súdu Košice I prikazuje aby v konaní vedenom na OS Košice I teraz pod sp. zn.: 15 C 289/94 predtým pod sp. zn. 15 C 805/94 konal bez zbytočných prietahov.

3. Pánovi menom M. F. priznáva primerané finančné zadosťučinenie v sume 80 000.- Sk slovom osemdesiat tisíc korún, ktoré je Okresný súd Košice I povinný vyplatiť mu do dvoch mesiacov od doručenia tohto nálezu.

4. Okresný súd Košice I je povinný uhradiť pánovi menom M. F. trovy konania vo výške 6 296.- Sk slovom šesťtisícdeväťdesiatšesť korún slovenských na účet právneho zástupcu advokáta menom JUDr. ING. P. H., so sídlom K., do jedného mesiaca od doručenia tohoto nálezu.“

Ústavný súd sťažnosť predbežne prerokoval, uznesením č. k. IV. ÚS 41/07-9 z 5. apríla 2007 ju prijal na ďalšie konanie a vyzval právneho zástupcu sťažovateľa a predsedu okresného súdu, aby sa vyjadrili, či trvajú na tom, aby sa vo veci konalo ústne pojednávanie. Predsedu okresného súdu ústavný súd zároveň vyzval, aby sa vyjadril k sťažnosti.

Vzhľadom na to, že ani právny zástupca sťažovateľa a ani predseda okresného súdu netrvali na ústnom pojednávaní, ústavný súd od neho v súlade s § 30 ods. 2 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších

predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) upustil, keďže od ústneho pojednávania nebolo možné očakávať ďalšie objasnenie veci.

Vyjadrenie predsedu okresného súdu č. Spr 2364/05 z 23. apríla 2007 bolo ústavnému súdu doručené 26. apríla 2007. V predmetnom vyjadrení je uvedené, že:

„F. F., M. B., M. F., A. K., D. K., M. K., J. T., mal. B. T., A. T., V. P., A. F. podali na tunajšom súde dňa 5. 10. 1994 žalobu proti žalovanému T. K., o odstránenie neoprávnenej stavby postavenej na ich pozemku (...) v katastri nehnuteľností na LV č. 10258, katastrálne územie K.

Po zaplatení súdneho poplatku za návrh dňa 26. 4. 1995, súd zabezpečil prípravu pojednávania v súlade s ust. § 114 O. s. p.

Uznesením č. k. 15 C 805/94-11 zo dňa 27. 7. 2000 súd pripustil do konania na strane žalovaného M. K.

Prvé pojednávanie vo veci sa uskutočnilo 11. 10. 2000, ďalšie 7. 12. 2000, 23. 9. 2003, 20. 4. 2004.

Uznesením č. k. 15 C 805/94-87 zo dňa 17. 6. 2004, súd pripustil do konania na strane žalovaného T. s. r. o. K.

Od 11. 11. 2004 sa táto vec na základe uznesenia 15 C 289/94-150 prejednáva v rámci spoločného konania pod sp. zn. 15 C 289/94.

Uznesením č. k. 15 C 289/94-150 zo dňa 11. 11. 2004 bolo vo veci nariadené znalecké dokazovanie znalcom, Ing. M. H.

Znalec spis 15 C 289/94 prevzal na vypracovanie posudku 11. 4. 2005.

Vzhľadom na náročnosť znaleckej úlohy 4. 7. 2005 znalec požiadal o predĺženie lehoty na vypracovanie posudku do 30. 9. 2005.

Dňa 27. 9. 2005 znalec požiadal o predĺženie lehoty o ďalších 60 dní.

Súd predĺžil znalcovi lehotu na vypracovanie posudku do 30. 11. 2005.

Znalec posudok doručil súdu až 2. 1. 2006.

11. 1. 2006 bol znalecký posudok a uznesenie o priznaní znalcovi doručené všetkým účastníkom.

Uznesením č. k. 15 C 289/94-261 zo dňa 25. 5. 2006 súd nariadil znalecké dokazovanie znalkyňou Ing. L. L., na ocenenie vecného bremena.

Je pravdou, že od roku 1994 nebolo ešte vo veci meritórne rozhodnuté. Po právnej

stránke vec nie je náročná. Je však náročná po stránke skutkovej.

V konaní vystupuje na strane žalobcov viacej subjektov, z ktorých v priebehu konania niekoľkí zomreli, a preto bolo potrebné čakať na výsledky dedičských konaní. Na objektívne zistenie skutkového stavu bolo potrebné nariadiť znalecké dokazovanie. Tieto skutočnosti a tiež zmeny v osobe zákonnej sudkyne značne prispeli k predĺženiu konania.“

Ústavný súd zo súvisiaceho súdneho spisu zistil v zásade rovnaké skutočnosti ako vo svojom vyjadrení uviedol okresný súd.

Právny zástupca sťažovateľa v stanovisku z 26. júna 2007, ktorým reagoval na vyjadrenie predsedu okresného súdu z 23. apríla 2007, uviedol: „*Po právnej stránke nepovažuje sťažovateľ vec za značne zložitú, naopak za veľmi jednoduchú. Zložitost' pre odporcu spočíva len v tom, že spojil viac podobných alebo celkom rovnakých vecí (rozdielni sú len žalobcovia - žalovaný je ten istý) do jednej veci a len kvôli tomu odporca považuje teraz vec za skutkovo zložitú a sám ju považuje rovnako ako sťažovateľ za právne jednoduchú. ... Sťažovateľ si uplatňuje trovy právneho zastúpenia ... za tri právne úkony vo veci.“*

II.

Ústavný súd rozhoduje podľa čl. 127 ods. 1 ústavy o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Sťažovateľ sa svojou sťažnosťou domáhal vyslovenia porušenia základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, podľa ktorého každý má právo, aby sa jeho vec verejne prerokovala bez zbytočných priet'ahov.

Sťažovateľ zároveň namietal aj porušenie čl. 6 ods. 1 dohovoru, podľa ktorého každý má právo na to, aby jeho záležitosť bola spravodlivo, verejne a v primeranej lehote

prejednaná nezávislým a nestranným súdom zriadeným zákonom. Ústavný súd si pri výklade práva na prerokovanie vecí bez zbytočných priet'ahov osvojil judikatúru Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej aj „ESLP“) k čl. 6 ods. 1 dohovoru, pokiaľ ide o právo na prejednanie záležitosti v primeranej lehote. Z uvedeného dôvodu nemožno v obsahu týchto práv vidieť zásadnú odlišnosť (II. ÚS 55/98, I. ÚS 28/01, I. ÚS 20/02).

Ústavný súd pri rozhodovaní o s'ťažnostiach namietajúcich porušenie základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy (čo platí aj pokiaľ ide o právo podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru) vychádza zo svojej ustálenej judikatúry, v súlade s ktorou „Účelom základného práva na prerokovanie vecí bez zbytočných priet'ahov je odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia všeobecného súdu. Samotným prerokovaním vecí na súde sa právna neistota osoby domáhajúcej sa rozhodnutia neodstraňuje. K stavu právnej istoty dochádza zásadne až právoplatným rozhodnutím súdu alebo iným zákonom predvídaným spôsobom, ktorý znamená nastolenie právnej istoty inak ako právoplatným rozhodnutím súdu“ (m. m. IV. ÚS 221/04).

Základnou povinnosťou súdu a sudcu je preto zabezpečiť taký procesný postup v súdnom konaní, ktorý čo najskôr odstráni stav právnej neistoty, kvôli ktorému sa účastník obrátil na súd so žiadosťou o jeho rozhodnutie.

Táto povinnosť súdu a sudcu vyplýva z § 6 Občianskeho súdneho poriadku (ďalej len „OSP“), ktorý súdom prikazuje, aby v súčinnosti so všetkými účastníkmi konania postupovali tak, aby ochrana ich práv bola rýchla a účinná, ďalej z § 100 ods. 1 OSP, podľa ktorého len čo sa konanie začalo, postupuje v ňom súd i bez ďalších návrhov tak, aby vec bola čo najrýchlejšie prejednaná a rozhodnutá.

Sudca je podľa § 117 ods. 1 OSP povinný robiť vhodné opatrenia, aby sa zabezpečilo splnenie účelu pojednávania a úspešné vykonanie dôkazov. Ďalšia významná povinnosť pre sudcu vyplýva z § 119 ods. 1 OSP, podľa ktorého sa pojednávanie môže odročiť len z dôležitých dôvodov, ktoré sa musia oznámiť. Ak sa pojednávanie odročuje, predseda senátu alebo samosudca spravidla oznámi deň, kedy sa bude konať nové pojednávanie.

Pri posudzovaní otázky, či v súdnom konaní došlo k zbytočným prierahom v konaní, a tým aj k porušeniu základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru, ústavný súd v súlade so svojou doterajšou judikatúrou (IV. ÚS 74/02, III. ÚS 111/02, III. ÚS 142/03) zohľadňuje tri základné kritériá, ktorými sú právna a faktická zložitosť veci, o ktorej súd rozhoduje (1), správanie účastníka súdneho konania (2) a postup samotného súdu (3). V súlade s judikatúrou ESĽP a ako súčasťou prvého kritéria ústavný súd prihliada aj na predmet sporu (povahu veci) v posudzovanom konaní a jeho význam pre sťažovateľa (I. ÚS 19/00, II. ÚS 32/02). Podľa uvedených kritérií posudzoval ústavný súd aj sťažnosť sťažovateľa.

Pokiaľ ide o kritérium právna a faktická zložitosť veci, predmetom konania pred okresným súdom je rozhodovanie o nároku sťažovateľa na odstránenie neoprávnenej stavby, resp. alternatívne zriadenie vecného bremena. Vzhľadom na nutnosť nariadenia znaleckého dokazovania, ako aj so zreteľom na vstupovanie ďalších účastníkov do konania v súvislosti s právnym nástupníctvom po zomrelých žalobcoch možno napadnuté konanie považovať po vecnej stránke za zložitejšie. Samotnú vecnú zložitosť (na ktorú poukázal vo svojom vyjadrení k sťažnosti z 23. apríla 2007 aj predseda okresného súdu) však nemožno dávať do súvislosti s dlhotrvajúcou nečinnosťou okresného súdu. Po právnej stránke ide o vec, ktorá patrí k štandardnej agende všeobecných súdov.

Správanie účastníka konania je druhým kritériom pri rozhodovaní o tom, či v konaní pred súdom došlo k zbytočným prierahom, a tým aj k porušeniu základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prierahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru. Ústavný súd pri preskúmaní spisu nezistil žiadnu okolnosť, ktorou by sťažovateľ prispel k zbytočným prierahom v konaní.

Tretím hodnotiacim kritériom, uplatnením ktorého ústavný súd zisťoval, či došlo k porušeniu práva sťažovateľa na prerokovanie veci bez zbytočných prierahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru, bol postup samotného okresného súdu. Pri skúmaní skutočností, či v dôsledku postupu okresného súdu došlo k porušeniu uvedeného základného práva, ústavný súd zistil, že tomu tak je, a to napriek skutočnosti, že plynulému postupu nebránila žiadna zákonná prekážka v konaní (II. ÚS 3/00,

III. ÚS 46/04). Ústavný súd zároveň pri posudzovaní prihliadal aj na § 100 ods. 1 OSP, podľa ktorého len čo sa konanie začalo, postupuje v ňom súd i bez ďalších návrhov tak, aby vec bola čo najrýchlejšie prejednaná a rozhodnutá.

Z dosiaľ vykonaných úkonov súdu vyplýva, že okresný súd bol v spore sťažovateľa v podstate nečinný. Nečinnosť okresného súdu charakterizuje konanie vedené pod sp. zn. 15 C 289/94 (predtým konanie vedené pod sp. zn. 15 C 805/94) ako celok, a preto ústavný súd nepovažuje za potrebné hodnotiť sporadické úkony súdu (nariadenie pojednávania po 6 rokoch, nariadenie znaleckého dokazovania po viac ako 10 rokoch, atď.).

Argumentáciu okresného súdu spočívajúcu v poukazaní na nutnosť zisťovania výsledkov dedičských konaní z dôvodu úmrtí niekoľkých žalobcov, na potrebu nariadenia znaleckého dokazovania a na zmenu zákonnej sudkyne, ktoré mali prispieť k celkovej dĺžke konania, ústavný súd neakceptoval. Okresným súdom uvedené skutočnosti jednotlivito ani vo vzájomnej spojitosti nemôžu odôvodňovať celkovú neprimeranú dĺžku posudzovaného súdneho konania, ktoré doteraz predstavuje viac ako dvanásť rokov.

Vychádzajúc z uvedeného ústavný súd dospel k názoru, že doterajším postupom okresného súdu v konaní vedenom pod sp. zn. 15 C 289/94 (predtým vedenom pod sp. zn. 15 C 805/94) došlo k zbytočným priesťahom, a tým aj k porušeniu základného práva sťažovateľa podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva na prejednanie jeho záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru.

Aj napriek zisteniu ústavného súdu, že došlo k porušeniu základného práva sťažovateľa na prerokovanie veci bez zbytočných priesťahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva na prejednanie jeho záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru okresným súdom, nepovažoval za potrebné prikázať okresnému súdu, aby vo veci sp. zn. 15 C 289/94 konal bez zbytočných priesťahov, vzhľadom na to, že táto povinnosť mu už bola uložená nálezom ústavného súdu sp. zn. IV. ÚS 44/07 z 21. júna 2007.

III.

Podľa čl. 127 ods. 3 ústavy ústavný súd môže svojím rozhodnutím, ktorým vyhovie sťažnosti, priznať tomu, koho práva podľa odseku 1 boli porušené, primerané finančné zadost'učinenie.

Podľa § 50 ods. 3 zákona o ústavnom súde ak sa sťažovateľ domáha primeraného finančného zadost'učinenia, musí uviesť rozsah, ktorý požaduje, a z akých dôvodov sa ho domáha. Podľa § 56 ods. 5 zákona o ústavnom súde ak ústavný súd rozhodne o priznaní primeraného finančného zadost'učinenia, orgán, ktorý základné právo alebo slobodu porušil, je povinný ho vyplatiť sťažovateľovi do dvoch mesiacov od právoplatnosti rozhodnutia ústavného súdu.

Cieľom primeraného finančného zadost'učinenia je dovriešenie ochrany porušeného základného práva v prípadoch, v ktorých sa zistilo, že k porušeniu došlo spôsobom, ktorý vyžaduje poskytnutie vyššieho stupňa ochrany, nielen deklaráciu porušenia, prípadne príkaz na ďalšie konanie bez porušovania základného práva (IV. ÚS 210/04).

Keďže ústavný súd rozhodol o tom, že bolo porušené základné právo sťažovateľa podľa čl. 48 ods. ústavy a právo podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru, zaoberal sa aj žiadosťou sťažovateľa o priznanie primeraného finančného zadost'učinenia. Sťažovateľ žiadal, aby mu bolo priznané primerané finančné zadost'učinenie v sume 80 000 Sk poukazujúc najmä na dlhotrvajúcu právnu neistotu.

Pri určení primeraného finančného zadost'učinenia ústavný súd vychádzal zo zásad spravodlivosti aplikovaných Európskym súdom pre ľudské práva, ktorý spravodlivé finančné zadost'učinenie podľa čl. 41 dohovoru priznáva so zreteľom na konkrétne okolnosti prípadu.

Zohľadňujúc predovšetkým obdobie, v ktorom došlo k zbytočným prierahom, zložitost' veci, správanie sťažovateľa ako účastníka konania, povahu prejednanej veci, ktorá je predmetom posudzovaného konania, ústavný súd dospel k záveru, že v danom prípade

bude priznanie finančného zadosťučinenia pre sťažovateľa v sume 80 000 Sk (slovom osemdesiat tisíc slovenských korún) primerané konkrétnym okolnostiam prípadu (§ 56 ods. 4 zákona o ústavnom súde).

Ústavný súd napokon rozhodol aj o úhrade trov konania sťažovateľa, ktoré mu vznikli v dôsledku právneho zastúpenia pred ústavným súdom advokátom JUDr. Ing. P. H. Ústavný súd priznal úhradu za dva úkony právnej služby (prevzatie a prípravu zastúpenia a spísanie sťažnosti a jej podanie) v súlade s § 1 ods. 3, § 11 ods. 2 a s § 14 ods. 1 písm. a) a c) vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov (ďalej len „vyhláška“), a to v sume 2 970 Sk (za jeden úkon právnej služby) a 2 x 178 Sk režijný paušál (§ 16 ods. 3 vyhlášky). Úhrada bola priznaná v celkovej sume 6 296 Sk.

Podanie právneho zástupcu sťažovateľa doručené ústavnému súdu 27. júna 2007 nevyhodnotil ústavný súd vzhľadom na jeho obsah (absencia ústavnoprávneho aspektu) ako podanie vo veci samej, a preto odmenu zaň nepriznal.

Priznanú úhradu trov právneho zastúpenia je okresný súd povinný zaplatiť na účet právneho zástupcu sťažovateľa (§ 31a zákona o ústavnom súde v spojení s § 149 OSP).

Vzhľadom na čl. 133 ústavy, podľa ktorého proti rozhodnutiu ústavného súdu nie je prípustný opravný prostriedok, toto rozhodnutie nadobúda právoplatnosť dňom jeho doručenia účastníkom konania.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 2. augusta 2007